

tuo imponitur, quamque sanctitatis gloriam, et honorem, et opus fortitudinis expresso, signare intelligas, et per hanc participem ministerii nostri non ignores; ita, ut sicut nos in interioribus pastores rectoresque animarum intelligimus, tu quoque in exterioribus verus Dei cultor, strenuusque contra omnes adversitates Ecclesiæ Christi defensor, regni-que tibi a Deo dati, et per officium nostræ benedictionis in vice apostolorum omniumque sanctorum tuo regimini commisso utilis executor, regnatorque proficuis semper appareas: ut inter gloriosos athletas virtutum gemmis ornatus et præmio sempiternæ felicitatis coronatus cum redemptore ac Salvatore Iesu Christo cujus nomen vicemque gestare crederis, sine fine glorieris, qui vivit et imperat Deus cum Deo Patre in sæcula sæculorum. *A. Amen* (235).

Et ab eo statim dicatur oratio vel benedictio super eum, quæ et tempore synodi dicenda est. Benedicat tibi Dominus, custodiatque te, et sicut te voluit super populum suum esse regem, ita in præsentis sæculo felicem æternæ felicitatis tribuat esse consortem. *A. Amen.* Clerum ac populum, qua sua voluit opitulatione, in tua sanctione congregari, sua dispensatione, et tua administratione per diuturna tempora faciat feliciter gubernari. *A. Amen.* Quatinus divinis monitis parentes adversitatibus carentes, bonis omnibus exuberantes, tuo imperio fideli amore obsequentes, et in præsentis sæculo tranquillitate fruantur, et tecum æternorum civium consortio potiri mereatur. *Amen.* Quod ipse præstare.

Deinde coronatus honorifice per chorum ducatur de altari ab episcopis usque ad solium, canente clero Responsorium Desiderium animæ. Deinde dicat sibi metropolitanus. Sta et retine locum ammodo, quem hucusque paterna successione tenuisti hæreditario jure (236) delegatum per auctoritatem Dei omnipotentis, et præsentem traditionem nostram omnium scilicet apostolorum, cæterorumque Dei servorum, et quantum clerum sacris altaribus propinquiorem prospicis tanto ei potiore in locis congruis honorem impendere memineris: quatinus mediator

A Dei et hominum te mediatorem cleri, et plebis (in hoc loco faciat eum sedere dominus metropolitanus dicens) in hoc regni solio confirmet, et in regno æterno secum regnare faciat Ihs Xps Dns nr rex regum et Dominus dominantium. Qui cum Deo Patre.

Tunc det illis osculum pacis. Cunctus autem clericorum cætus illo rectore gaudens sonantibus hymnis alta voce concinat hunc hymnum Te Deum laudamus. Tunc episcopus metropolitanus missam celebret plena processione. Deus qui miro ordine universa disponis, et ineffabiliter gubernas, præsta quæsumus, ut famulus tuus N. hæc in huius sæculi cursu implenda decernat, unde tibi in perpetuum placere prævaleat. *Per.*

Secretum.

B Concede quæsumus omnipotens Deus his salutaribus sacrificiis placatus, ut famulus tuus N. ad peragendum regalis dignitatis officium inveniatur semper idoneus, et cælesti patriæ reddatur acceptus. *Per.*

Benedictio episcopalis.

Omnipotens Deus, qui te populi sui voluit esse rectorem ipse te cælesti benedictione sanctificans æterni regni faciat esse consortem.

Oratio. Concedatque tibi contra omnes fidei christianæ hostes visibiles et invisibiles victoriam triumphalem, et pacis atque quietis ecclesiasticæ felicissimum te sibi longe lateque fundatorem. *Amen.* Quatinus te gubernacula regni tenente populus sibi subiectus christianæ religionis iura custodiens undique tutus pace tranquilla perfruatur et te in concilio beatorum collocato æterna felicitate ibidem tecum pariter gaudere mereatur. Quod ipse præstare.

Ad Complendum. Hæc Domine salutaris sacrificii perceptio famuli tui N. peccatorum maculas diluat, ut ad regendum secundum tuam voluntatem populum idoneum illum reddat; ut hoc salutari mysterio contra visibiles et invisibiles hostes reddatur invictus per quod mundus divina dispositione redemptus. *Per.*

BENEDICTIO REGINÆ

In ingressu ecclesiæ dicat episcopus orationem. Omnipotens sempiternæ Deus, fons et origo totius bonitatis, qui feminei sexus fragilitatem nequaquam reprobando aversaris, sed dignanter comprobando potius eligis, et qui infirma mundi eligendo fortia

(235) Hucusque congruit Pontif. Rom. in quo deest benedictio sequens, ex tribus constans orationibus, ut antiquæ benedictiones episcopales in missa fieri solitæ diversæ pro diversitate dierum ac festorum, ut vol. I Monum. p. 331 videre est, ac mox hic alia sequitur suo loco in celebratione missæ

D quæque confundere docuisti, qui etiam gloriæ virtutisque tuæ triumphum in mane Judith femine olim Judaicæ plebi de hoste sævissimo resignare voluisti; respice quæsumus preces humilitatis nostræ, et super hanc famulam tuam N. quam supplici devotione

posita ante *Pax Domini*, etc.

(236) Verba quæ pertinent ad paternam successionem jusque hæreditarium desiderantur in Pontif. Rom.; habentur vero in cod. Bibl. regis Gall. cum iis quæ sequuntur de rege in sedem constituto, ceu solium regni.

in reginam eligimus, benedictionum tuarum dona multiplica, eamque dextera potentiae tuæ semper et ubique circumda, ut ambone muniminis tui undique secus firmiter profecta visibilis seu invisibilis hostis nequicias triumphaliter expugnare valeat, et una cum Sara atque Rebecca, Lia, et Rachel beatis reverendisque feminis fructu uteri sui secundari, seu gratulari mereatur ad decorem totius regni, statumque sanctæ Dei Ecclesiæ regendum, nec non protegendum. Per Xpm Dnm nrm, qui ex intemerato beatæ Mariæ virginis alve nasci, visitare ac renovare hunc dignatus est mundum, qui tecum vivit (237).

Deus qui solus habes immortalitatem, lucemque inhabitas inaccessibilem, cuius providentia in sui dispositione non fallitur qui fecisti quæ futura (facta) sunt, et vocas ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt, qui superbos æquo modoramine principatu belicis, atque humiles dignatus in sublime provehis; ineffabilem misericordiam tuam supplices exoramus, ut sicut Hester regina Israelis causa salutis de captivitate suæ compede solutam ad regis Assueri thalamum regni sui consortium transire fecisti, ita hanc famulam tuam humilitatis nostræ benedictione christianæ plebi gratia salutis ad dignam sublimemque regis nostri copulam regni sui participium misericorditer transire concedas, et ut in ægalis fœdere conjugii semper manens publicam proximam virginitati palmam continere queat, tibi quoque Deo vivo et vero in omnibus et super omnia jugiter placere desideret, et te inspirante, quæ tibi placita sunt toto corde perficiat. Per.

Sancti Spiritus gratia humilitatis nostri officio in te copiosa descendet, ut sicut in manibus nostris indignis oleo materiali oblita pinguescis exterius, ita eius invisibili unguine delibuta impinguari merearis interius, eiusque spiritali unctione perfectissime semper imbuta, et illicita declinare tota mente et spernere discas seu valeas, et utilia animæ tuæ jugiter cogitare, optare atque operari queas, auxiliante Dno nro Ihu Xpo, qui cum Deo Patre et Spiritu vivis et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen (238) Xps vincit. Xps regnat. Xps imperat. Exaudi

Xps

Silvestro summo pontifici, et universali papæ vita et victoria.

Salvator mundi. Tu illum adiuva.

Sancte Petro. Tu illum adiuva.

Sancte Paule. Tu illum adiuva.

See Andrea. Tu illum adiuva.

See Clemens. Tu illum adiuva.

See Sixte. Tu illum adiuva.

(237) Spatium pro rubrica vacuum est hic et ante sequentem orationem.

(238) Quæ sequuntur litanie ad eandem celebritatem regis inagurationis sunt referendæ. Cujusmodi cum Goldastus, t. II Antiquit. Aleman. p. 147, jam ediderit, alias hic, quæ quidem ad vicinam *Alemanniæ Bavarium* pertinent, ponere satius, quam jam vulgatos recudere, duxi ex ms. *Vindob.* Apud Goldast. Nicolao P. sit apprecatio. Habenturque in eum finem apud *Augustinum Patricium* in *Cærem.*

A See Cyriace. Tu illum adiuva.
Exaudi Xpe. Henrico (239) a Deo coronato magno et pacifico regi vita et victoria.

Redemptor mundi. Tu illum adiuva

Sca Maria. Tu illum adiuva.

See Michael. Tu illum adiuva.

See Gabriel. Tu illum adiuva.

See Raphael. Tu illum adiuva.

See Johannes. Tu illum adiuva.

See Stephane. Tu illum adiuva.

See Line. Tu illum adiuva. Exaudi Xpe.

Antistiti a Deo electo vita et victoria.

Sca Felicitas. Tu illum adiuva.

Sca Perpetua. Tu illum adiuva.

Sca Agatha. Tu illum adiuva.

Sca Lucia. Tu illum adiuva.

B Sca Cæcilia. Tu illum adiuva.

Sca Petronella. Tu illum adiuva. Exaudi Xpe.

Omni clero Pataviensi ecclesiæ vita et victoria.

See Apollinaris. Tu illum adiuva.

See Laurenti. Tu illum adiuva.

See Nazari. Tu illum adiuva.

See Silvester. Tu illum adiuva.

See Leo. Tu illum adiuva.

See Anastasi. Tu illum adiuva. Exaudi Xpe.

Omni clero Pataviensi ecclesiæ vita et victoria.

Christianorum vita et victoria.

See Maurici. Tu illos adiuva.

See Dyonisi. Tu illos adiuva.

See Willibalde. Tu illos adiuva.

See Gregori. Tu illos adiuva.

C See Albane. Tu illos adiuva.

See Martine. Tu illos adiuva.

See Ambrosi. Tu illos adiuva.

Xps vincit. Xps regnat. Xps imperat. Spes nostra.

Xps vincit. Xps regnat. Xps imperat. Gloria nostra.

Xps vincit. Xps regnat. Xps imperat. Fortitudo nostra.

Xps vincit. Xps regnat. Xps imperat. Misericordia nostra.

Xps vincit. Xps regnat. Xps imperat. Auxilium nostrum.

Xps vincit. Xps regnat. Xps imperat. Liberatio et redemptio nostra.

Xps vincit. Xps regnat. Xps imperat. Victoria nostra.

Xps vincit. Xps regnat. Xps imperat. Arma nostra invictissima.

Xps vincit. Xps regnat. Xps imperat. Murus noster inexpugnabilis.

Xps vincit. Xps regnat. Xps imperat. Defensio et exaltatio nostra.

Xps vincit. Xps regnat. Xps imperat. Lux nostra et vita nostra.

D Xps imperat. Xps regnat. Xps imperat. Ipsi soli gloria et potestas per immortalia sæcula sæculorum. Amen. Ipsi soli honor, laus et iubilatio per infinita sæcula sæ-

culorum.

Rom. seorsum pro imperatore, quæ hic conjunctim leguntur cum laudibus pontifici concini solitis.

(239) Apud Gold. Ludovico. Eademque formula adhibita legitur in coronatione Caroli Magni Romæ an. 800 in die natalis Domini in imperatorem inaugurato, uti apud Eginardum, et Ademarium in Vita Caroli Magni legere est. P. Harzheim in *Cat. hist. crit.* codd. ms. ecclesiæ metrop., *Coloniensis* litaniam ea occasione cantatam notat cum rubrica: *Expleta oratione a pontifice, antequam lector ascendat ambonem.*

culorum. Amen. Ipsi soli virtus, fortitudo et victoria per omnia sæcula sæculorum. Amen. Xpc audi. Kyrie eleison. Ter. Xpc eleison. Ter. Kyrie eleison.

BENEDICTIO ARMORUM

BENEDICTIO VEXILLI (240).

(Ex Cod. Vindob. Theol. 277. sæc. XII vel XIII, ut in Pontificali Rom.)

Omnipotens sempiternæ Deus, qui es cunctorum benedictio, et triumphantium fortitudo, respice propitius ad preces humilitatis nostræ, et hoc vexillum, quod bellico usui præparatum est cælesti benedictione sanctifica, ut contra adversarias et rebelles nationes sit validum, tuoque munimine circumseptum; atque inimicis christiani populi terribile atque in te confidentibus solidamentum et victoriæ certa situtia. Tu es enim Deus, qui conteris bella, et cælestis præsidii sperantibus in te præstas auxilium. Per.

BENEDICTIO ENSIS (241).

Exaudi quæsumus Domine preces nostras, et hunc enselem quo hic famulus tuus N se circumcingi desiderat, majestatis tuæ dextera benedicere dignare, quatinus defensio atque protectio possit (sit) ecclesiarum, viduarum, orphanorum, omniumque servientium contra sæviliam paganorum, aliisque insidiantibus sit pavor, terror, et formido.

Alia. Famulum tuum N. quæsumus Domine, pietatis tuæ custodia muniat, ut hunc enselem, quem te inspirante desiderat suscipere, te adjuvante illæsum custodiat. Per Dnm.

Item benedictio.

Benedic Domine sancte Pater omnipotens per invocationem sancti nominis, et per adventum Filii tui Dni nri Ihu Xpi, atque per donum Spiritus sancti Paraclyti hunc enselem, ut his qui hodierna die tua

(240) De benedictione armorum, ensis, et traditione vexilli bellici formulæ habentur, p. n Pont. Rom., tit. 22, 23, 24. Multi aliquando pontifici solent a strenuis belli ducibus ac principibus ensis, pileus, rosa. Qua de re exstat exegesis card. Poli apud Jos. Catalanum, Comment. in Pont. Rom., t. II, pag. 388, ubi inter alia etiam breve Clementis XI, principi Eugenio a Sabaudia, ejus rei gratia missum aliaque exempla leguntur.

(241) Congruunt, quæ apud Ed. Martenium lib. n de ant. eccl. Rit. cap. 12, habentur ex ms. Pontificali Guillelmi Durandi *Benedictione novi militis* in hæc verba, t. II, p. 667: *In benedictione novi militis hoc modo proceditur: Pontifex enim priusquam dicatur Evangelium, benedicat enselem ejus: Exaudi, quæsumus, Domine, preces nostras, et hunc enselem, etc. Alia benedictio.* Benedic, Domine, sancte Pater, omnipotens æternæ Deus, per invocationem, etc. Prius dixerat Martenius cum Ecclesia abhorreat a sanguine benedictionem novi militis in antiquis pontificalibus libris, quos sibi summa cum diligentia et magno numero perlustrare licuerit, nusquam deprehendisse: nam quæ in sine Ordinis Romani edita habetur, extra ordinem ex re-

pietate eo præcingitur, visibiles inimicos sub pedibus conculcet, victoriaque per omnia potius semper maneat illæsus. Per.

Sequitur antiph. Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis. Arcingere gladio tuo semper femur tuum potentissime.

Alia. Omnipotens sempiternæ Deus, qui famulum tuum N. eminenti mucrone circumcingi jussisti, fac illum contra cuncta adversantia ita cælestibus armari præsidii, quæ nullis hoc et in ævum tempestatibus bellorum turbetur. Per.

BENEDICTIO SUPER CAPSELLAS ET FUSTES (242)
et super illos, quicumque limina ac suffragia sanctorum appetituri sunt.

(Ex mss. Vindob. theol. 277, sæc. XII vel XIII.)

Domine Jesu Christe mundi redemptor et conditor, qui beatis apostolis tuis præcepisti, ut euntes in prædicatione virgas tantum sumerent; te supplici devotione deprecamur, ut digneris has capsellas et hos benedicere fustes, quatenus eos, qui illos in signum peregrinationis et suorum corporum sustentationem sunt recepturi, tuæ cælestis gratiæ recipiant plenitudinem, ut in eis munimen tuæ benedictionis percipere possint. Ut quemadmodum virga Aaron in templo Domini florens ad rebellium Judæorum numero sic ipsius stirpem rite se junxit, ita et hos signaculo sancti Petri adorandos ab omnibus peccatis absolvas, quo in die judicii ab impiis separati, in dextera sint parte coronandi. Per om.

Quando dabuntur capsellæ et fustes dicit. Accipite has capsellas et hos fustes et pergite ad limina apo-

centiori aliquo codice desumpta ipsi videtur. Obtinuisse tamen jam ante plusquam 500 annos militum ab episcopi benedictionem probat ex Wilhelmi card. epist., apud Chesnium Histor. Franc., t. IV, p. 765. et aliis. Notavit P. Jos. Bianchini affertque Jos. Catalanus in append., t. I Pontif. Rom. p. 427, ex ms. *Vaticellano* ann. circ. 800, benedictionem vexilli et ensis eandem propemodum, quam nos exhibemus; duos item ordines ad benedicendum novum militem ex eodd. *Vatic.* num. 4744 et 4748; posterior est *ordo qualiter in sacrosancta beati Petri apostolorum principis basilica de urbe aliquis militetur.*

(242) Fustes ac capsellæ hic baculi et sportæ peregrinantium sunt, quales etiam cum gladiis benedictæ debantur cruce signatis pro recuperatione terræ sanctæ. Qua de re Conradus Ussergerus abbas, in Chron. p. 232: *Omnibus, inquit, ultra quam credi potest catervatim concurrentibus ad ecclesias populis novo ritu gladios cum fustibus et capsellis sacerdotalis benedictio dispertivit.* Vid. Ed. Marten., lib. II, de ant. Eccl. Rit. C. 25 ad finem. Sed formula hæc nostra in gratiam est composita Romam ad limina apostolorum Petri et Pauli pergentium.